

A
B
C
D
E

Staben

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN

TJÄNSTEUTLÅTANDE

SID 1 (5)

2004-05-11

Handläggare: Christina Höglom
Tfn: 508 25 606

Till
Socialtjänstnämnden

Kartläggning av missbrukssituationen i Stockholms stad våren 2004
(2 bilagor)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden godkänner rapporten

Dag Helin

Vera Josefsson

Sammanfattning

Socialtjänstförvaltningen har fått i uppdrag att göra en kartläggning av missbrukssituationen i Stockholm som ska ligga till grund för en långsiktig plan för att förstärka missbrukarvården.

Socialtjänstnämnden godkände 04-01-30 delrapporten ” *Rapport om missbruksarbetet vid stadsdelsförvaltningarna och socialtjänstförvaltningens enhet för hemlösa.*”

Den rapport som nu föreligger utgår från nationella, regionala och lokala styrdokument för missbrukarvården samt kartläggningar av missbrukssituationen på nationell nivå och i Stockholms stad. Därutöver har ett stort antal intervjuer genomförts med chefer vid socialtjänstförvaltningens verksamheter inom missbruks- och hemlöshetsområdet. Rapporten redovisar befintliga resurser inom staden och visar på områden som behöver utvecklas. Slutligen ges förslag till åtgärder för ett förbättra missbrukarvården inom Stockholms stad. I en särskild bilaga redovisas statistik över socialtjänstens kontakter med vuxna missbrukare under åren 1996-2002

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialtjänstförvaltningens stab för utredning och projekt.

Bakgrund

Karin Rågsjö (v), Saied Tagavi (s) och Jamie Bolling (mp) har i en skrivelse givit socialtjänstförvaltningen/FoU-enheten i uppdrag att göra en kartläggning av missbrukssituationen i Stockholm. I skrivelsen angavs i korthet följande:

Missbrukarvården i Stockholm har urholkats på bekostnad av kvalitet, resultat och tillgänglighet. Situationen är mycket alarmerande och det är av yttersta vikt att göra en genomlysning av situationen i Stockholm, både vad gäller stadsdelarnas resurser och centrala sådana. Kunskapen om missbrukssituationen i Stockholm behöver ökas i syfte att hitta en grund för nödvändiga förändringar då problemen är komplexa och det inte finns någon omedelbar lösning som kan effektiviseras. Som exempel på faktorer där mer kunskap är nödvändig nämns:

- Utvecklingen av missbrukssituationen i Stockholm under de senaste fem åren
- Antalet missbrukare i stadsdelarna och vid enheten för hemlösa; missbruk, kön och etnicitet
- Antalet missbrukare som har kontakt med frivilligorganisationerna
- Problembild vid de olika enheterna
- Tendenser/ utveckling
- Resursinventering

- Behovsinventering
- Djupintervjuer med missbrukare, socialarbetare och personer från frivilligorganisationerna
- Kunskap om vilken vård som ges

Målsättningen med kartläggningen är att den ska ligga till grund för en långsiktig plan för att förstärka missbrukarvården. Frågan om missbrukarvården är också tätt förknippad med hemlöshetsfrågan och kan underlätta det strategiska arbetet mot hemlösheten.

Socialtjänstförvaltningen/ FoU-enheten föreslogs återkomma med en plan för hur arbetet med en rapport om missbrukssituationen kunder läggas upp samt vilka resurser som krävs.

Tidigare redovisningar/ delrapport

Socialtjänstnämnden godkände 03-08-26 en plan för hur arbetet med rapporten skulle läggas upp.

Socialtjänstnämnden godkände 04-01-30 delrapporten ” *Rapport om missbruksarbetet vid stadsdelsförvaltningarna och socialtjänstförvaltningens enhet för hemlösa.*” I samband med nämndsammanträdet höll Jan Blomqvist, forskningsledare vi FoU-enheten, ett seminarium med rubriken ” *Vad vi vet om missbruk och rehabilitering*”.

Förvaltningens förslag

Det ansträngda budgetläget och socialtjänstens ansvar enligt lag har många gånger svårt att gå ihop. Det är därför angeläget att föra en vårdideologisk diskussion om hur missbruksarbetet ska bedrivas i framtiden. STAN-programmet (Stockholms tobaks-, alkohol och narkotikaprogram) som kommer att behandlas i KF, fastslår att arbetet måste ske på tre fronter: *förebyggande arbete, tidiga insatser och vård- och behandling.* De förslag till åtgärder som anges nedan har sin utgångspunkt i detta program.

Tidiga insatser

De öppna gränserna innebär en ökad införsel av alkohol och en ökad tillgänglighet av droger. Alla tillgängliga data tyder på att alkoholanvändningen och narkotikamissbruket ökar, vilket kommer att få konsekvenser för missbruksområdet. Socialtjänsten kommer inte att kunna fortsätta fokusera arbetet på enbart individärenden, utan måste även arbeta med mer generella insatser kring attityder, riskbeteenden m.m. Det kommer att krävas ett utökat folkhälsoperspektiv och en inriktning mot tidiga insatser för såväl ungdomar som vuxna som är i riskzon för att utveckla missbruk. Socialtjänsten måste m.a.o. vara beredd att inrikta sitt arbete mot nya grupper.

Förslag till åtgärder:

- Flexibla öppethållandtider vid olika missbruksenheter.
- Broschyrer till allmänheten om var man kan få rådgivning i alkohol- och drogfrågor.
- Hemsida om alkohol- och drogfrågor, inkl. alkoholprofilen och andra manualbaserade program

- Särskilda insatser för flickor/unga kvinnor i riskzon för att utveckla missbruk.
- Verksamheter för barn, ungdomar och övriga anhöriga till personer med missbruksproblem.
- Utökade uppsökande insatser för att nå gruppen 18-25 år.
- Samarbete med primärvård, mödravård och BVC
- Samarbete med organisations- och föreningsliv

Organisationsfrågor

Missbruksfrågorna är en angelägenhet för ett flertal verksamhetsområden inom socialtjänsten. Det är därför viktigt att samverka mellan förvaltningarnas olika verksamhetsgrenar utökas. Det är också angeläget att få till stånd ett utökat samarbete mellan stadsdelsförvaltningarna.

Förslag till åtgärder:

- Rekommendation att samtliga stadsdelsförvaltningarnas missbrukssektioner sänker sin nedre åldersgräns till 18 år.
- Utökat teamarbete/ ”tvärsektionellt” arbete vid stadsdelsförvaltningarna
- Utforma ”riktlinjer” för ärendeansvar för personer över 65 år med missbruksproblem.
- Inrätta ”alk-team”/ hemstöd för äldre alkoholmissbrukare inom hemtjänsten
- Utveckla bostöd/ hemstöd och kontaktpersonverksamhet gentemot bostadsföretagen i syfte att uppmärksamma missbruksproblem och att förebygga vräkningar
- Ökat samarbete mellan stadsdelsförvaltningarnas missbruksenheter, t.ex. kring gemensamma boenden och öppenvårdsverksamheter.

Kompetensutveckling/ information

Det är angeläget att följa aktuell forskning, utveckla effektiva arbetsmetoder och synliggöra den kunskap som finns idag inom missbruksområdet. Behovet av att följa upp och utvärdera insatser inom missbrukarvården kommer att bli allt större. För att kunna behålla kompetent personal och hålla kvalitén i missbrukarvården är det viktigt att kunna erbjuda bra arbetsförhållanden, bra löner och kompetensutveckling.

Förslag till åtgärder:

- Tillskapa ett kompetenscentrum för alkohol- och drogfrågor.
- Fortlöpande information/ omvärldsbevakning, t.ex. genom återkommande nyhetsbrev med aktuell information i aktuella alkohol- och drogfrågor.
- Intensifiera forskning och utvecklingsarbete om verk samma metoder.
- Vidareutveckla spridandet av forskningsresultat och goda exempel genom återkommande seminarier och via nätet.
- Fortsätta utveckla arbetet med uppföljning och utvärdering.
- Vidareutbildning/ kompetensutveckling i utrednings-/ behandlingsmetodik/ programverksamhet utifrån vad man vet är verksamt
- Utrymme för specialisering/ ”individuell” kompetensutveckling som är till gagn för missbrukssektionernas verksamhetsutveckling

Boenden/ bostäder

Stadens kostnader för boenden för missbrukare har ökat kraftigt under de senaste åren. Stadsdelsförvaltningarna har ansvar för att bygga ut lämpliga boenden, men trots detta krävs en central samordning av utbyggnadsfrågor när det gäller boenden för grupper med särskilda behov, t.ex. missbrukare med fysiska och/ eller psykiska problem, misshandlade kvinnor med missbruksproblematik m.fl.

Förslag till åtgärder

- Minska antalet härbärgesplatser och utveckla fler dygnet-runtboenden, t.ex. utrednings- och motivationsenheter, boenden för kvinnor.
- Utöka samarbetet mellan stadsövergripande boenden, HVB och Stiftelsen Hotellhem.
- Fler försöks- och träningslägenheter som kompletteras med utökat hemstöd/ boendestöd.

Vård och behandling

Mycket tyder på att missbruksproblemen kommer att öka till följd av ökad tillgänglighet och lägre kostnader för alkohol. Detta kommer att ställa nya och utökade krav på samhällets missbrukarvård.

Förslag till åtgärder:

- Utveckla programverksamhet som bygger på verk samma metoder i samarbete med beroendevården och/ eller frivårdsmyndigheten.
- Få tillgång till ett brett utbud av behandlingsalternativ i öppenvård och på institutioner.
- Utveckla motivations-, utrednings- och bedömningsarbete.
- Utveckla arbetsmetoder och behandlingsprogram för ungdomar och unga vuxna, t.ex. program som fokuserar på missbruksbehandling i kombination med studier eller arbete/ sysselsättning, program som fokuserar på missbruk, våld och kriminalitet. Såväl institutions- som öppenvårdsbehandling behövs.

Samverkan med andra huvudmän

För att på bästa sätt ta tillvara samhällets samlade resurser krävs att samverkan med andra huvudmän utökas. Samarbetet med landstingets psykiatri, beroende- och somatiska vård måste utökas, liksom samarbetet med frivårdsmyndigheten, frivilligorganisationer, arbetsmarknadsmyndigheter m.fl.

Förslag till åtgärder:

- Fortsatt utbyggnad av lokala mottagningar i samverkan med landstingets beroendevård och psykiatri. Det lokala öppenvårdsarbetet måste utvecklas tillsammans med landstinget och kanske även frivårdsmyndigheten. För att

öppenvård ska fungera för psykiskt funktionshindrade missbrukare är det nödvändigt att ha kontroll över medicinering, alkohol och droger, att bygga upp avancerade stödfunktioner kring klienterna och att ge ett bra bemötande.

- Utveckla dialogen med brukarna/ klienterna, med självhjälpgrupper, frivillig- och klientorganisationer.

Bilagor

1. Kartläggning av missbrukssituationen i Stockholms stad våren 2004
2. Socialtjänstens kontakter med vuxna missbrukare under åren 1996-2002